

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การศึกษา มีบทบาทและมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ เพราะทรัพยากรที่สำคัญที่สุดของประเทศคือ “ทรัพยากรบุคคลที่มีความรู้” ศักยภาพและความสามารถในการผลิตของแต่ละประเทศขึ้นอยู่กับองค์ความรู้ของคนในชาติ ประเทศที่มีพลเมืองมีการศึกษาดี ย่อมได้เปรียบในการแข่งขันเสมอไม่ว่าจะเป็นด้านเกษตรกรรมหรืออุตสาหกรรมและยิ่ง ในปัจจุบันการแข่งขันเพื่อช่วงชิงความได้เปรียบทางเศรษฐกิจเป็นไปอย่างรุนแรงเพื่อก้าวไป สู่ความเป็นประเทศมหาอำนาจในด้านต่าง ๆ ของโลก หลังจากที่หลายสถาบันทางวิชาการ ระดับสากลได้ทำการประเมินและเปรียบเทียบคุณภาพทางการศึกษาระหว่างประเทศหลายด้าน ด้วยกันเช่นเดียวกับสถาบัน (International Institute For Management and Development : IMD) ได้เปรียบเทียบและจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศต่าง ๆ จาก รายงานสถิติขององค์กรดังกล่าวทำให้ทราบว่าการศึกษาไทยยังด้อยกว่าหลายประเทศแม้ กระทั่งประเทศเพื่อนบ้านหรือประเทศอุตสาหกรรมใหม่ในเอเชียด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็น การศึกษาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ความสามารถในการแสดงความรู้แบบอecdนัย อัตราการเรียนต่อในระดับต่าง ๆ สัดส่วนการลงทุนเพื่อการศึกษาและวิจัยตลอดจนคุณภาพ ของการศึกษาระดับอุดมศึกษา ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะสะท้อนให้เห็นถึงความไม่พร้อมทาง ศักยภาพของประเทศไทยที่จะแข่งขันกับสังคมโลก ทั้ง ๆ ที่ประเทศไทยเราใช้อัตรารุ ค่อนักเรียนมากกว่าประเทศอื่น ๆ ที่ทำการเปรียบเทียบ(รุ่ง แก้วแดง. 2543 : 16) จาก การศึกษาและวิจัยขององค์กรเหล่านี้และเผยแพร่สู่สาธารณชน ทำให้ทราบว่าการศึกษา ของไทยในปัจจุบันอยู่ในภาวะวิกฤตที่น่าเป็นห่วงอย่างยิ่ง ดังสะท้อนให้เห็นถึงความล้มเหลว ด้านการศึกษาที่ส่งผลถึงศักยภาพและความสามารถของคนในชาติ เพราะการศึกษาถือเป็น ปัจจัยสำคัญสำหรับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และประเทศชาติต่อไป

ถ้ามองย้อนไปในอดีต การจัดการศึกษาของไทยกระบวนการสอนที่พบมากที่สุด คือ การบรรยายซึ่งมีลักษณะการถ่ายทอดเนื้อหาของบทเรียนที่ยึดครูผู้สอนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ โดยครูผู้สอนมีความคาดหวังว่าผู้เรียนจะสามารถเรียนรู้และรับ ได้เท่าเทียมกัน ครูมีบทบาท ในการถ่ายทอดความรู้ให้ผู้เรียน ได้จดจำและการจัดการเรียนการสอนของครูเชื่อว่า โรงเรียน

เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญที่สุด ครูจะเป็นผู้ใช้สื่อการเรียนการสอนเป็นส่วนใหญ่ เนื้อหาที่เรียนไม่ค่อยเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของผู้เรียน ความสัมพันธ์ภาพระหว่างครูกับนักเรียน ยังไม่ค่อยสะท้อนถึงระบบสังคมแบบประชาธิปไตย การวัดผลและประเมินผลยังมุ่งตัดสิน เพื่อพัฒนาผู้เรียน ดังนั้นในการดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ให้เกิดผลกับนักเรียนอย่างแท้จริง นั้น ผู้เกี่ยวข้องกันทุกฝ่าย โดยเฉพาะครูที่อยู่ใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุด ต้องปรับแนวคิด ความเชื่อ กระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้เพื่อตนเอง การจัดการเรียนการสอน แบบบูรณาการ เป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับแนวการจัดการศึกษาใน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 เพราะการจัดการเรียนการสอนแบบ บูรณาการเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นกระบวนการ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติ เป็นการเรียนรู้ที่อาศัยความเชื่อมโยง ความรู้ต่างๆ เข้าด้วยกัน เพื่อให้การเรียนรู้เป็นการเรียนรู้ที่มีความหมาย เข้าใจลักษณะความ เป็นไปของสังคมตามสภาพที่เป็นจริง การบูรณาการการสอนจะช่วยฝึกให้ผู้เรียนรู้จักนำความรู้ ไปผสมผสานกัน ฝึกู้จักใช้เหตุผลและนำไปประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นใน ชีวิตประจำวัน การจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบบูรณาการจะช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ในด้าน พุทธิพิสัย จิตพิสัยและทักษะพิสัย (กรมสามัญศึกษา. 2545 : 65) การจัดการเรียนรู้แบบบูรณา การเป็นการจัดกิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้แบบองค์รวม ดังนั้นครูผู้สอนต้องมีความรู้ ความเข้าใจและความสามารถในการจัดกิจกรรมดังกล่าว เพื่อส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ เหมาะสมและถูกต้องมีประสบการณ์ในการรวมความคิด ความรู้ เจตคติ ทักษะและนำ ประสบการณ์ไปใช้ให้เป็นประโยชน์ได้ ซึ่งการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการสถานศึกษาจัด ค่อนข้างน้อยเพราะขาดบุคลากรที่มีความรู้ตามบทบาท ดังนั้นหน่วยงานทุกระดับควรจะ ส่งเสริมสมรรถภาพของบุคลากรให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการ พัฒนาบุคลากรให้ได้รับความรู้ความเข้าใจมากขึ้น สามารถที่จะนำความรู้ที่ได้รับไปปฏิบัติงาน ทำให้หน่วยงานได้ผลจากการปฏิบัติงานที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็น เป้าหมายสูงสุดของหน่วยงาน (วินัย คอน โทครจันทร์. 2542 : 19)

โรงเรียนบ้านหนองเมย อำเภอเมยวดี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 จัดการศึกษา 2 ระดับคือ ระดับก่อนศึกษา และ ระดับประถมศึกษา สภาพของปัญหาหลาย ประการที่มีผลทำให้การจัดการเรียนการสอน ไม่บรรลุอย่างสูงสุดตามทบทบัญญัติของแนวทางการจัดการศึกษา ดังที่กำหนดแนวทางในการจัดการเรียนการสอนไว้เนื่องจากโรงเรียนบ้าน หนองเมยเป็น โรงเรียนที่มีครูผู้สอนมีการย้ายเข้าและออกอยู่เสมอและเป็น โรงเรียนที่ตั้งอยู่ใน

พื้นที่ห่างไกลจากความเจริญ จึงทำให้การจัดการเรียนการสอนไม่ต่อเนื่องนอกจากนี้ครูในโรงเรียนยังขาดแคลนในบางสาขาวิชา เช่น วิชาพลศึกษา วิชาคอมพิวเตอร์ วิชาศิลปศึกษา วิชานาฏศิลป์ นอกจากครูผู้สอนซึ่งถือว่าเป็นเพียงจักรที่สำคัญของการดำเนินการจัดกระบวนการเรียนรู้ยังขาดความรู้ ความเข้าใจในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูผู้สอนดำเนินการสอนโดยเน้นผู้เรียนในด้านทักษะความรู้ความจำมากกว่าการเรียนรู้ด้านทักษะกระบวนการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่า จากสภาพปัญหาที่ได้กล่าวมาข้างต้นนี้ ได้ผลให้การวัดผลและการประเมินคุณภาพระดับชาติ ปีการศึกษา 2549 (NT 49) ของกลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผลจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านหนองเมฆ พบว่า ผลสรุปของการประเมินทุกระดับชั้นและทุกสาขาวิชาในภาพรวมอยู่ในระดับผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ คือ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 วิชาภาษาไทย คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 58.57 วิชาคณิตศาสตร์ คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 54.91 วิชาวิทยาศาสตร์ คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 51.25 วิชาภาษาอังกฤษ คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 56.71 ทุกสาขาวิชาคะแนนเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ ส่วนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 วิชาภาษาไทย คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 69.05 วิชาคณิตศาสตร์ คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 62.74 วิชาวิทยาศาสตร์ คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 59.17 วิชาภาษาอังกฤษ คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 38.33 ซึ่งอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์จากผลสรุปการประเมินคุณภาพระดับชาติดังกล่าว ถือว่าการประเมินคุณภาพในครั้งนี้ ทุกช่วงชั้นทุกสาระวิชาอยู่ในระดับผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ จากดัชนีชี้วัดบอกให้ทราบถึงปัญหาของการจัดกระบวนการเรียนการสอนของโรงเรียนบ้านหนองเมฆว่า ครูผู้สอนยังขาดความรู้ ความเข้าใจ ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยขาดการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างหลากหลาย

จากสภาพของปัญหาข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นครูหัวหน้างานวิชาการ โรงเรียนได้ทราบและตระหนักถึงปัญหาที่สอดคล้องระยะเวลาของการทำงาน นอกจากนี้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 ใน มาตรา 21 ให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดกระบวนการเรียนรู้โดยผสมผสานความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2542 ก : 14) ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยจึงวางแผนพัฒนาการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการโดยการจัดอบรมปฏิบัติการมาใช้กับ โรงเรียนบ้านหนองเมฆ เพื่อให้ครูทุกคนได้มีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถจัดกระบวนการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้และพัฒนาทั้งทางร่างกายสติปัญญาอารมณ์ สังคมและการแก้ปัญหาพัฒนาศักยภาพเพิ่มขีดความสามารถ ตลอดจนเพื่อยกระดับคุณภาพทางวิชาการของสถานศึกษาให้สูงขึ้น

การประเมินศึกษาแห่งชาติ (2545 : 3) เป็นกรอบความรู้ความเข้าใจในการวิจัยประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ดังนี้

- 1) การกำหนดหัวเรื่อง (Theme)
- 2) การวิเคราะห์ผังความคิด
- 3) การออกแบบการเรียนรู้
- 4) การลงมือปฏิบัติ
- 5) การสรุปความรู้ด้วยตนเอง
- 6) การนำเสนอความรู้
- 7) การประเมินผลการเรียนรู้

2.1.2 การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

2.2 กลยุทธ์ในการพัฒนา

ผู้วิจัยและผู้เข้าร่วมวิจัย ได้ร่วมกำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนาครู เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ ไว้ดังนี้

2.3 การประชุมเชิงปฏิบัติการ

2.4. การนิเทศภายใน

3. วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้หลักการวิจัยปฏิบัติการ (Action Research Principle) ตามแนวคิดของ เคมมิส และ แมคแท็กการ์ต (สุวิมล ว่องวาณิช . 2544 : 13 ; อ้างอิงมาจาก Kemmis and Mc Taggart. 1991 : 169 – 170) ประกอบด้วย ขั้นตอนสำคัญ 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การปฏิบัติ (Action) การสังเกต (Observation) และการสะท้อนผล (Reflection)

4. ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

วันที่ 1 พฤษภาคม 2550 ถึงวันที่ 30 สิงหาคม 2550

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การพัฒนาครูเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ หมายถึง วิธีการหรือกระบวนการดำเนินการให้ครูผู้สอน ได้เพิ่มพูนความรู้ ความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นองค์รวมของเนื้อหามากกว่าองค์รวมความรู้ของแต่ละวิชาและเป็นการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2545 : 3) ซึ่งประกอบไปด้วย 7 ขั้นตอน ดังนี้

1.1 การกำหนดหัวเรื่อง (Theme) หมายถึง ประเด็นหรือครูผู้สอนร่วมคิดเพื่อกำหนดหัวข้อที่เด่นและเป็นเรื่องที่ผู้เรียนสนใจ อาจจะเป็นเหตุการณ์ ประเด็นหรือปัญหา ทั้งนี้จะต้องเป็นหัวเรื่องที่จะใช้เป็นแกนในการสอนและสามารถนำไปสัมพันธ์กับรายวิชา กลุ่มสาระอื่น ๆ

1.2 การวิเคราะห์ผังความคิด หมายถึง การวิเคราะห์หรือการระดมสมองของครู และผู้เรียน และหรือผู้เรียนด้วยตนเอง เพื่อหาหัวข้อย่อยของเหตุการณ์ ประเด็นหรือปัญหาโดยใช้หัวเรื่อง (Theme) เป็นแกน แล้วพิจารณาว่าเหตุการณ์ ประเด็น หรือปัญหานั้นเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับรายวิชาหรือกลุ่มประสบการณ์ใด พร้อมทั้งปลูกฝังด้านคุณธรรม จริยธรรมให้กับผู้เรียน

1.3 การออกแบบการเรียนรู้ หมายถึง ครูออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของหน่วยการเรียนรู้ นั้น ๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ศึกษา ค้นคว้าหาความรู้กิจกรรมที่ออกแบบนั้นต้องหลากหลายกระบวนการ และเหมาะสมกับผู้เรียนเป็นรายบุคคลหรือกลุ่ม พร้อมทั้งคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลหรือกลุ่ม

1.4 การลงมือปฏิบัติ หมายถึง ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติตามแผนการเรียนรู้ ได้ศึกษาค้นคว้าความรู้ภาคสนาม เรียนรู้ร่วมกันจากแหล่งความรู้ที่หลากหลาย โดยคำนึงว่าผู้เรียนแต่ละคนหรือกลุ่มอาจใช้เวลาในการเรียนรู้ที่ต่างกัน

1.5 การสรุปความรู้ด้วยตนเอง หมายถึง การให้คำปรึกษาผู้เรียนรวบรวมแล้วสรุปความรู้ที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าและจากการปฏิบัติในภาคสนามทั้งที่ผู้เรียนอาจทบทวนผังความคิดที่ได้จัดทำไว้ หรือสรุปตามรูปแบบที่ตนเองพอใจและถนัด

1.6 การนำเสนอความรู้ หมายถึง การให้คำปรึกษาผู้เรียนหลังจากได้เรียนรู้หน่วยการเรียนรู้ นั้น ๆ แล้ว สรุปความรู้ที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า แล้วนำเสนอความรู้หรือผลงานที่ได้จากการศึกษาหาความรู้ นั้น โดยนำเสนอในรูปแบบที่หลากหลาย

1.7 การประเมินผลการเรียนรู้ หมายถึง หลังจากที่ผู้เรียนนำเสนอความรู้หรือผลงานในรูปแบบที่หลากหลายจากการศึกษาค้นคว้าและเรียนรู้แล้ว ครูวัดและประเมินผลผลงานหรือความรู้นั้น โดยพิจารณาจากกระบวนการเรียนรู้และการนำเสนอความรู้ในรูปแบบที่หลากหลาย

2. การบูรณาการ หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้ความรู้ ความเข้าใจและทักษะในศาสตร์ต่าง ๆ มากกว่า 1 สาขาการเรียนรู้ขึ้นไป เพื่อแก้ปัญหาหรือแสวงหาความรู้ในความเข้าใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ทำให้ผู้เรียนได้ประยุกต์ใช้ความคิด ประสิทธิภาพ ความสามารถและทักษะต่าง ๆ ในเวลาเดียวกัน ทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้ความเข้าใจในลักษณะองค์รวม ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างลึกซึ้ง

3. การประชุมเชิงปฏิบัติการ หมายถึง การศึกษาอบรม การประชุมที่ทำให้ครูได้เรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ และสามารถร่วมกิจกรรมการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ นำไปสู่การนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการในชั้นเรียน เพื่อเพิ่มพูนความรู้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

4. การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ หมายถึง การที่ครูผู้สอนนำจุดประสงค์ เนื้อหา การจัดกิจกรรม มาวางแผนการเขียนแผน ตามองค์ประกอบของการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย สารสำคัญ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง เนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อ และแหล่งการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และสามารถนำแผนการเรียนรู้ที่ได้เขียนไว้ไปใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ทำให้นักเรียน ได้ศึกษา ค้นคว้า ปฏิบัติ หรือ ทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ โดยครูเป็นผู้เตรียมเนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อ อุปกรณ์การเรียน ตลอดจนจัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม

5. ครู หมายถึง ครูโรงเรียนบ้านหนองเมฆทุกคนที่ใช้เป็นกลุ่มเป้าหมาย

6. การนิเทศภายใน หมายถึง การติดตาม การให้คำปรึกษา แนะนำ การแลกเปลี่ยน ประสิทธิภาพซึ่งกันและกัน เพื่อให้ความรู้ ความเข้าใจและสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างบูรณาการได้ โดยมีกิจกรรมย่อย 3 วิธีคือ การประเมินแผนการเรียนรู้ การประชุมกลุ่มย่อย และการสังเกตการสอน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ครูโรงเรียนบ้านหนองเมฆ มีความรู้ความเข้าใจและมีแนวทางในการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ และสามารถเขียนแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการได้
2. ผลการวิจัยในครั้งนี้จะได้เป็นข้อสนเทศที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY